

Dr. Jac. P. Thijsse's Hofhouding

Dr. Luciënne Tomesen

Dr. Jac. P. Thijsses Hofhouding

Natuureducatie op het ritme van de seizoenen

Uitgeverij Apollo

Haarlem 2024

Colofon

© Tekst, illustraties, foto's: Luciënne Tomesen

© Muziek, films: Guy Renardeau

Foto's cover en auteur: Guy Renardeau, Thijsse's Hof,
Bloemendaal, Noord-Holland, 20 augustus 2017

Drukwerk: Pumbo.nl

1^e druk december 2024

De in dit boek opgenomen tekst, illustraties, foto's, muziek en film zijn door de Auteurswet beschermd. In gevolge deze wet mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, grammofoonplaat, bandopname of op welke wijze dan ook, zonder uitdrukkelijke, voorafgaande en schriftelijke toestemming van de auteurs, stichting Apollo Kids. Ook het fotokopiëren en stencilen ten behoeve van school- en lespraktijk is zonder toestemming vooraf verboden. Ter effectivering van het auteursrecht is deze uitgave gedeponereerd bij de stichtingen Lira en Pictoright, de vereniging BUMA en de stichtingen STEMRA en REPRORECHT.

CIP-gegevens Koninklijke Bibliotheek Den Haag: Tomesen, Luciënne. Dr. Jac. P. Thijsse's Hofhouding, 2024

Trefwoorden: Thijsse's Hof, wilde planten, vogels, dieren, kinderen, scholen, bso, natuur, natuureducatie, biologie, jaargetijden, seizoenen, historie, geschiedenis

ISBN 9789081270229

NUR 320

Verantwoording

In 2007 hield ik een jaar lang een logboek bij in de Hof. Deze logboek aantekeningen heb ik in 2017-2018, 10 jaar later, bewerkt tot een bundeltje verhalen. Het oude instructielokaal bestaat niet meer en een aantal markante ‘Hoffers’ van toen leven niet meer.¹ Maar van de mensen die wel nog leven ... daarvan werken er, zo vermoed ik, nog steeds een aantal in de Hof; want de ‘dino’ is een veelvoorkomende soort in de Hof. Een voorbeeld van zo iemand die ‘in mijn tijd’ nog doorwerkte tot ver na zijn pensioengerechtigde leeftijd is ... Ha. de Ho.²

Op een warme zomerdag zat Ha. de Ho. op het bankje voor het hoveniershuisje een boek te lezen. Iemand van de Hofhouding had een heel bijzondere vogel gezien en ik vroeg Ha. de Ho. om een ‘second opinion’. Ha. de Ho.: “Je moet niet alles wat ze zeggen geloven. Je moet alles wat er in de Hof wordt gezegd ‘met een korreltje zout nemen’.” Deze tip heb ik goed onthouden. Beste mensen, men leze ook dit boek met ‘een flinke korrel zout’, want schrijvers zien en horen waarschijnlijk nog veel meer dan vogelaars, wat er niet is.

¹ Zij kunnen dit boek (helaas?) niet meer lezen, maar hun nabestaanden kunnen dat wel. Nog. Misschien zullen zij denken: goh, wat was hij in de Hof een grappenmaker. Zo heel anders dan thuis.

² Ha. de Ho. is een afkorting. De Ho.: “In de Hof houden wij van afkortingen.” In het begin, toen ik nog ‘een groentje’ was, begreep ik niet waar ze het over hadden. P-dag? Planten- en vogelnamen worden in de Hof ook afgekort. Speen? Pimpel? De Hof lijkt op een geheim genootschap, bestaande uit zij die zijn ingewijd en zij die niet of nog niet zijn ingewijd. Een eigen taaltje bevordert het Wij-gevoel: *wij de Hofhouding van Thijsse* (werd de titel van dit boek). Het was overigens Thijsse zelf die ‘ermee begon’. Hij maakte van zijn eigen voornaam Jacobus ‘Jac.’. Tot op de dag van vandaag geschiedt alles in de Hof ‘in de geest van Thijsse’. Ook het afkorten.

De titel van het boek *Dr. Jac. P. Thijsse's Hofhouding* verwijst naar de scholenbegeleiders die, in de geest van Jac. P. Thijsse, buiten in de vrije natuur natuureducatie geven aan schoolgaande kinderen (en jongeren) 'op het ritme van de seizoenen'. De natuureducatie wordt door de Hofhouding niet 'droog' gepresenteerd. De natuureducatie wordt spelerwijs gepresenteerd, in de vorm van een speurtocht; want Thijsse was een speelse man. (Dat kun je zien aan de foto op het titelblad. In beide oogkassen zit een gulden! En in zijn hand zit een gat. Daar kun je een bloem in steken. Zolang het maar geen zeldzame is.)

'De vier seizoenen speurtochten' uit 2007 heb ik voor jullie op een website gezet die ik in 2018 speciaal voor dit boek heb gemaakt. Op de website staan ook foto's, tekeningen en films, zodat de 'analfabeten' onder ons ook aan hun trekken komen.

<https://thijsseshofhouding.tumblr.com>

Hom. ging naast Ha. de Ho. op het bankje zitten voor het hoveniershuisje en zei met een vilein ondertoontje: "Wij zijn 'het zout der aarde'." Ha. de Ho. lachte hard en sloeg een paar keer met de handen op zijn knieën. Ik vermoed dat hij 'de goedgelovige' door had.

Veel lees- en kijkplezier,

mr. dr. Luciënne Tomesen
Haarlem-Zaanstad, 2017-2018

‘Onbekommerd’ was Thijsse’s levensmotto. Dit boek draag ik op aan alle scholenbegeleiders en hoveniers van de Hof die - in zijn geest - de natuur bestuderen, bewonderen én beschermen.

Voor de foto's en filmpjes bij het boek klik op:

Tumblr: <https://intothewideworld.tumblr.com>

Tumblr: <https://thijsseshofhouding.tumblr.com>

Tumblr: <https://natuurluciennetomesen.tumblr.com>

Vimeo: <https://www.vimeo.com/user13258945>

YouTube: www.youtube.com/user/LucienneTomesen

INHOUD

Het Lentepad	11
Het Zomerpad	121
Het Herfstpad	155
Het Winterpad	214

Het Lentepad

Maandag 18 maart 2007

Reglement

De Hof heeft 'een Reglement'.

Met een hoofdletter 'R'.

Een school en een bso hebben ook
'een reglement'.

Met een kleine letter 'r'.

Wat staat er in het 'Hof Reglement'?

In het 'Hof Reglement' staat dat "de scholenbegeleiders samen met Jo. 'de speurtocht' een of twee weken van tevoren kunnen 'voorlopen'." 'Speurtocht'? Ik dacht dat 'Het Lentepad' een educatieve natuurwandeling is. Jaja, Jo. weet wel wat kinderen 'lekker' vinden. Je hebt in de Hof de 'scholenbegeleiders' die de kinderen van de basisschool en hun 'begeleiders' = juffen, meesters en ouders begeleiden op hun speurtocht door de Hof. En je hebt Jo. Jo. is 'de begeleidster van de scholenbegeleiders'. Maar dat niet alleen. Jo. is ook het brein achter 'de speurtochten'. In de klas kunnen proefwerkvragen in de zomer gaan over planten in het vroege voorjaar en kun je vragen stellen over een dier, zonder dat je het dier ooit hebt gezien. Maar in de Hof kan dat niet, want de speurtochten vinden altijd buiten plaats, en omdat ze buiten plaatsvinden, volgen ze het ritme van de seizoenen. De persoon die de speurtochten in de Hof bedenkt, moet weten wat, waar en wanneer er in de Hof een plant groeit en bloeit.

Ook moet de maker van de speurtochten weten welke diersoorten er leven en hoe ze leven. Jo. werkt al 12 jaar in de Hof en behoort net als de hovenier tot ‘de soort der Hofdino’s’. (Over die soort komen we later nog veelvuldig te spreken, omdat het een veelvoorkomende soort is in de Hof.) Voor zowel Jo. als de hovenier geldt dat ze alle ‘hoeken en gaten’ kennen in de Hof. Daarbovenop heeft Jo. ervaring in het onderwijs. Onze Jo. was tot voor kort lerares op een basisschool. Zij weet als geen ander wat kinderen van 10 en 11 jaar kunnen ‘behappen’, en wat niet. In de wereld van het onderwijs zijn er maar weinig mensen die kennis hebben van de natuur en omgekeerd zijn er in de natuur maar weinig mensen die kennis hebben van pedagogiek.³ Jo. is ‘een zeldzame bloem’ in het onderwijs en de Hof⁴; gelijk Jac. in het onderwijs en de Hof in zijn tijd ‘een zeldzame vogel’ was.

³ Werken met kinderen en tieners is ‘een vak apart’, waarbij het niet alleen gaat om kennis overdragen, maar om heel veel ‘andere zaken’. Zoals? Een veilige sfeer en aandacht voor ieders vaardigheden, intellectuele mogelijkheden en beperkingen. Zonder inspirerende voorbeelden, zonder een creatieve en flexibele geest, zonder orde houden en zonder kennis van ontwikkelingspsychologie en pedagogische kennis wordt het niks met die kennisoverdracht bij kinderen en tieners. Vakkennis is niet genoeg als je wilt gaan werken met kinderen en tieners. Veel docenten hebben wel de vakkennis, want je mag niet lesgeven als je geen onderwijsbevoegdheid hebt, maar haken na een x-aantal jaar toch af, omdat ze geen orde kunnen houden en geen klik hebben met de kinderen of tieners. Kinderen en tieners voelen haarfijn aan of er ‘een klik’ is. Meer over ‘een klik met kinderen’ in: Lucienne Tomesen, Buitenschoolse Bofkonten, uitgeverij Apollo, Haarlem 2024.

⁴ In de periode 2000 tot 2013 kwam de combinatie natuurgids en pedagoog weinig voor. Pas in 2013 begint het tij te keren onder invloed van het beleid van de overheid. Er komt dan veel geld beschikbaar voor natuur- en milieueducatie binnen het onderwijs en de kinderopvang. Ja, er komt zelfs een Groen Keurmerk voor (in eerste instantie) bso’s. Meer hierover in: Lucienne Tomesen, Buitenschoolse Bofkonten, uitgeverij Apollo, Haarlem 2024. <https://natuurluciennetomesen.tumblr.com>

Ransuiltjes hebben de oortjes boven op de kop. We herkennen ze aan 'de oren'. Niet aan de neus.

Een liefdessorenade

Er zat er eentje op de plank voor het raam. Misschien was ie ook wel naar de vogeltjes aan het kijken. Achter het raam zit je lekker warm en veilig. ‘Iek, bah, brrr, vies, eng’: deze woorden hebben de meisjes van hun moeder en juf geleerd. Waarom vinden vrouwen spinnen eng en vies? Omdat ze er anders uitzien? Niet zo aaibaar. “Dat is een kruisspin”, zeg ik. ‘Iek’, zeggen de meisjes. “Ze zijn niet giftig”, zeg ik. ‘O,’ zeggen een paar jongens, ‘we dachten dat kruisspinnen gevaarlijk zijn.’

Hoe neem je de angst en ‘iek’ voor spinnen weg bij kinderen?
Met een romantisch spinnenverhaal!

“De mannetjes maken een draad naar het web van de vrouw toe. Dat noemen ze: de liefdesbrug. Hierop tokkelt het kleinere mannetje (de mannetjes zijn kleiner dan de vrouwtjes) een liefdessorenade.” Stilte. “Ik wist niet dat spinnen muziek maken”, zegt een meisje verbaasd. “Spinnenmuziek”, zeg ik. De meisjes glimlachen. De jongens denken: zou het waar zijn? “Waarom doet het mannetje dat? Waarom maakt hij spinnenmuziek?” Stilte. “Om aan het vrouwtje duidelijk te maken dat hij van dezelfde soort is en amoureuze bedoelingen heeft.” Stilte. (“Je moet ‘amour’ zeggen”, zegt Mier. “Dat verstaan ze niet.”) “Na de paring moet het mannetje zich weer snel wegmaken, anders wordt hij opgegeten door het vrouwtje.” (“Je moet niet ‘paring’ zeggen”, zegt Mier. “Dat verstaan ze.”) De meisjes kijken ernstig en denken: opeten? Eten de vrouwen de mannetjes op? Eten de mama’s de papa’s op? Zou het waar zijn wat ze zegt? De jongens maken

zich uit de voeten. Het is toch wat, dames. Arme mannetjes. En het zijn nog wel zulke goede muzikanten. Sinds ik dit verhaal heb verteld, zie ik in Zuid-Kennemerland kinderen reikhalzend uitkijken naar een spinnenweb en een tokkelende spinnenman. “Juf, een spin.” “Iek”, zegt de juf. “Ze maken muziek.” “Wat?!” “Ze spelen gitaar.” “Echt waar?” “Ja, dat zeggen ze in de Hof.” (In de Hof zijn ze gek.)

Lieve juf, spinnen zijn nuttige dieren. Ze eten insecten en maken muziek.

Foto. Het aardige van het Winterpad is dat je wat meer gaat letten op de binnenwereld van de Hof. Zo viel me dit bordje en deze prent op. “Gij die zo geniet”, staat er op het bordje. (Het bordje is groen.)

Die titel van de dvd *Genieten* is welgekozen. Toeval? Ik weet het niet.

“Gij die zo geniet van al wat deze tuin u biedt, laat het niet alleen bij lof, maar wordt lid van Thijsse’s Hof.”

Zo is dat. ‘De schoorsteen moet roken’.

NB Tot op heden wordt er geen entree geheven in de Hof. Het is in Nederland een van de weinige instellingen die geen entree heft. Ik vraag aan de voorzitter, die econoom is en dus ‘op de centen’, naar de achterliggende gedachte. De voorzitter: “Thijsse wilde dat iedereen kon genieten van de natuur.”⁵

⁵ Omdat internet ook een medium is dat mensen doorheen alle maatschappelijke lagen wereldwijd met elkaar verbindt, heb ik 3 websites gemaakt. Op deze websites staan foto’s, prenten, films, muziek, artikelen, een logboek,

*“Roodborstje, tik, tik tik tik, op het raam.
Laat mij erin, laat mij erin.”⁶*

Pennenvruchten: <https://thijsseshofhouding.tumblr.com>; <https://natuurluciennetomesen.tumblr.com>; <https://intotheworld.tumblr.com>

⁶ Regel uit een kinderliedje.